

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
MÜFETTİŐLİĐI

BAŞMÜFETTİŞ : Oktay ERTEN
RAPORUN CİNSİ : İnceleme Raporu

KONU : Almanya'daki müzecilik faaliyetleri ve bu alandaki gelişmeler.

ÖNERİ : Herhangi bir öneri getirilmemiştir.

RAPORUN

Tarih ve Sayısı : 29/06/2001,13/2
Sayfa ve Ek Adedi : 5,11
VerildiĐi Yer : Teftiş Kurulu Başkanlığı

I-GIRIS:

Teftiş Kurulu Başkanlığının 06/09/2000 tarih ve 1499 sayılı görev emirleri ekindeki 05/09/2000 tarih ve 1509 sayılı Bakan Onayı gereğince gerekli inceleme ve araştırma yapılmış olup, iş bu rapor düzenlenmiştir.

II-KONU:

Almanya'daki müzecilik faaliyetleri ve bu alandaki gelişmeler inceleme ve araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır.

III-İNCELEME-DEĞERLENDİRME VE SONUÇ:

Almanya kendisini geleneksel Avrupa anlayışı içinde bir kültür devleti olarak görür. Bunun anlamı; devletin, kültürü desteklemeyi kendisi için zorunluluk addetmesidir. Bu anlamda müzecilik faaliyetlerini de kapsamak üzere tüm kültürel yaşamı destekler. Ve bunları insan hakları ve hukuk gibi temel değerler bazında temellendirerek iç ve dış politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak görür. Kültür, Alman dış politikasının üç temel ayağından biridir (siyaset, ekonomi ve kültür). Almanya dünyada büyük devletler arasında kültüre yaptığı harcamayla en ön sıralarda yer alanlardan biridir. Kültür harcamalarının % 95'i devlet tarafından karşılanmaktadır. Almanya kültür ve sanat alanında dünyanın en gelişmiş ülkelerinden biridir. Ancak çeşitli eyaletlerden oluşan federal bir yapılanma nedeniyle merkezi düzeyde kültür işlerinden sorumlu bir bakanlık ilk kez 1998 yılında oluşturulmuştur. 1998 yılında kültür bakanlığı statüsünde Kültür ve Medya İşleri Devlet Bakanlığı kurulmuştur. Bununla birlikte her eyaletin kültür işlerine bakan Eğitim ve Kültür, Spor ve Kültür Bakanlıkları mevcuttu ve halen de mevcuttur. Federal yapılanma nedeniyle Almanya'da kültür yatırımları tek bir bakanlık bütçesi üzerinden yapılmamakta, kültür ve sanat bütçeleri federal bütçe, eyalet bütçeleri ve yerel kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Belirlenen kütkı oranlarına göre Federal Devlet % 2,7, Eyaletler % 44,3 ve Belediyeler %53'tür. Eyaletlere göre şehirlerin, belediyeler ve kasabaların yasalar çerçevesinde kendi bölgesel düzenleme yetki ve sorumlulukları vardır. Federal yapı nedeniyle kültür faaliyetleri daha çok eyaletlerin görevleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle kültür ve sanat etkinliklerin finansmanı federal destekle birlikte esas itibariyle eyalet ve belediyelere düşmektedir. Buna ek olarak özel sektörün katkı ve desteği sağlanmaktadır. Almanya'da bir merkezi müze politikası yoktur, fakat yine de müzeler restorasyon, müze güvenliği, merkezi dokümantasyon, araştırma gibi birçok alanda işbirliği içindedirler. 1917 de kurulmuş olan ve Almanya'nın bütün müzelerini çatısı altında toplayan Alman Müzeler Birliği bu işbirliğine hizmet etmektedir.

Federatif yapının bir başka etkisi olarak Almanya'da kültür ve sanat etkinlikleri yalnızca büyük metropollerde merkezleşme yerine desentralize bir şekilde ülkenin hemen her yanına yayılan bir gelişme göstermiştir. Eyaletleri kendine özgü yaşamı, farklı görünümü küçüklü büyüklü kültür ve sanat merkezlerinin doğmasına ve kültürel yaşamın çeşitliliğine ve zenginleşmesine neden olmuştur. Almanya'nın değişik bölge ve eyaletlerine yayılmış kültür ve sanat eğitimi veren akademi, yüksekokul ve üniversitelerin yanısıra, yine aynı şekilde ülke geneline yayılmış çok sayıda kütüphane , müze, sergi salonları, galeriler, opera /bale,tiyatro ve sinema merkezleri mevcuttur. Almanya'da 1999 yılı sonu itibariyle istatistiki verilere göre 5376 müze bulunmaktadır. Ve buna sürekli yenileri eklenmektedir. Müzeler, çağdaş müzecilik anlayışıyla aydınlık konferans salonları, kitaplık, kafeterya ve restoranlarıyla yaşayan mekanlar haline getirilmişlerdir. Almanya'da eyalet müzeleri, kent dernek ve etnografya müzeleri, özel müzeler, hazineler, piskoposluk müzesi, katedral, saray ve kale müzeleri ve açık hava müzeleri vb. gibi çeşitli müzeler vardır. Ülkenin toplumsal ve kültürel gelişimine bağlı olarak müzeler çeşitlilik göstermektedirler. Ancak bu müzeler ihtisas alanlarına göre;

- 1- Sanat Müzeleri,
- 2- Kültür ve Tarih Müzeleri,
- 3- Doğa Bilimleri ve Teknik Müzeler,
- 4- Etnografya Müzeleri

olmak üzere dört ana grupta toplanmaktadır. Bunlardan en önemlileri;

Sanat Müzeleri alanında;

- Nationalgalerie/Berlin
- Museum für Islamische Kunst/Berlin
- Kunst und Ausstellungsallee der Bundesrepublik Deutschland/Bonn
- Herzog Anton Ulrich Museum/Braunschweig
- Grünes Gewölbe/Dresden
- Kunsthalle Düsseldorf/Düsseldorf
- Museum für Moderne Kunst/Frankfurt/Main
- Hamburger Kunsthalle/Hamburg
- Saati.Kunsthalle Karlsruhe/Karlsruhe
- Wallraf Richartz Museum-Museum Ludwvig/Köln
- Kunstsammlung Nord Rhein-Vestfalen/Düsseldorf

Kültür Tarihi Müzeleri alanında;

- Rheinisches Landes Museum/Bonn
- Römisch-Germanisches Museum/Köln
- Bayerisches National Museum/Münih
- Germanisches National Museum/Nürnberg

-Main Frankischis Museum/Würzburg

Doğa Bilimleri ve Teknik Müzeler alanında;

- Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander König/Bonn
- Staatl.Natürhistorisches Museum/Braunschweig
- Museum für Naturkunde/Dortmund
- Museum für Naturkunde/Stuttgart

Etnografya Müzeleri alanında;

- Museum für Völkerkunde/Berlin
- Museum für Völkerkunde/Frankfurt/M.
- Hamburgisches Museum für Völkerkunde/Hamburg
- Reuten strauch Joest Museum für Völkerkunde/Köln

Kültür tarihi ve etnoloji enstitüleri, sergiledikleri eserlerin çeşitliliği nedeniyle, müzeler arasında müstesna bir yer almaktadır. Berlin'deki Alman Tarih Müzesi'nde günümüze kadarki tüm Alman tarihi canlandırılmaktadır. Münih'teki Alman Müzesi orijinal eserlerle ve modellerle teknik ve doğa bilimlerinin gelişimini gözler önüne sermektedir. Söz konusu müzede 55 ayrı alandaki gelişmeler belli bir tarahi düzen içinde gösterilmektedir (Ek: 1). Nürnberg'deki Cermen Ulusal Müzesinde eski zamanlardan 20.yüzyıla kadarki Alman sanat ve kültürünün tarihiyle ilgili en büyük koleksiyon bulunmaktadır. Ünlü etnografik müzelerin çokluğu da dikkati çekmektedir. Bu alanda Berlin müzelerinin yanında Stuttgart'taki Linden Müzesi ile Hildesheim'deki Roomer-Palizaeus Müzesi de büyük Önem taşımaktadır. Sanat alanında hiç şüphesiz güzel sanatların en önemli sanat arenası, sanat müzeleri ve bunların sergi mekanlarıdır. Önemli büyük sergiler, iki üç aylık uzun süreli sergiler hep bu müzelerde yapılmaktadır. Müzeler ve sergi sarayları bu tür hizmetler vermektedir. Müzelerde, daimi müze koleksiyonlarının takdimi yanı sıra ulusal ve uluslararası büyük sergiler ve buna paralel sempozyum, seminer ve konferanslar düzenlenmektedir. Son zamanlarda diğer ülke müzelerinin koleksiyonları Almanya'ya getirilerek misafir müze olarak sergilenmektedir. Düzenlenen bu etkinlikler müzelerin dönemler halinde yayınlanan kendi programlarında ve her yıl InterNationes tarafından çıkarılan kitapçıklarda ve programlarda yayınlanır. Almanya'da gerek geleneksel gerekse modern müzeler, eğitim düzeyleri ne olursa olsun bütün insanlara ulaşmaya çalışmaktadır. Almanlar günümüzde sinemaya gider gibi rahatça müzelere gitmektedirler. Klasik modern sanatın büyük ressamları için sergi açıldığında müze girişlerinin önünde uzun kuyruklar oluşturmaktadırlar. Almanya'da her yıl 100 milyondan fazla insan müzelere girmektedir. Almanya'nın nüfusunun 82 milyon civarında olduğu göz önüne alındığında rakamın büyüklüğü daha iyi anlaşılacaktır . Bazı büyük kentlerde müzeler tam bir müze bölgesi oluşturmaktadır. Frankfurt'un Main Nehri kıyısında ve Berlin'de bu oluşumlar daha belirgindir. Almanya'daki müze binaları 19.yüzyılın müze mabetlerinden çağımızın, Stuttgart'taki Yeni Devlet Galerisi ya da Frankfurt/Main'deki Mimari Müzesi ile Modern Sanat Müzesi gibi parlak mimari yapılarına

kadar çok çeşitlidir. Çağdaş teknoloji ile donatılmış, çağdaş çalışma sistemlerini benimsemiş Almanya müzelerinin büyük çoğunluğu internet kullanımına geçmiş veya geçme aşamasındadır.

Müfettişliğimizce geçici görevli olarak bulunulan altı aylık süre içinde Almanya'nın ağırlıklı olarak başta başkent Berlin olmak üzere Münih, Frankfurt am Main, Köln, Bonn, Kaiserslautern, Trier, Heidelberg, Stuttgart, Duisburg, Bochum kentlerindeki çeşitli alanlardaki onlarca müze ziyaret edilmiş olup gözlemlenen yenilik ve farklılıklar maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır.

- Bazı büyük kentlerde devlet müzelerini kapsayan 1-3-7 günlük bilet uygulaması (Ek:2). Bu uygulama ile kişilere müzelere ziyaretlerde çeşitli seçenekler sunulmakta, daha uzun süre ve daha fazla sayıda müzeye ziyaret etmek isteyen kişilere indirim yapılmaktadır.

-Aile olarak gelen ziyaretçilere özel fiyat uygulaması (Ek: 1,3).

-Özellikle büyük kentlerdeki müzelerde o şehirdeki tüm müzelerle ilgili bilgiler içeren, müzelerin yerlerini de gösteren şehir planlarını kapsayan broşür uygulaması (Ek: 4).

-Müzenin bölümleri-odaları için ayrıntılı bilgiler içeren broşür uygulaması (Ek: 5, 6,7).

-Dikkati çekmek için müzenin bazı bölümlerinde ışıklı panolarla bilgi verilmesi uygulaması (Ek: 8).

-Herhangi bir zemine konularak sergilenmesi mümkün olmayan ya da sağlıklı olarak sergilenemeyen eserlerin bir vitrin içinde ipe asılarak sergilenmesi.

-Vitrin içinde sergilenen bazı eserlerin arkasına ayna konularak eserin tümünün görülebilmesinin sağlanması.

-Özellikle içinde çok sayıda küçük eser bulunan vitrinlerle ilgili ayrıntılı bilgi içeren sabit katalog uygulaması.

-Yoğun ziyaretçisi olan müzelere belli sayıdan fazla ziyaretçi alınmaması, boşaldıkça yerine ziyaretçi alınması.

-Müzedeki odaların, salonların girişine oradaki eserler için ve konuyla ilgili genel bilimsel bilgiler içeren broşürler konulması (Ek: 9).

-İsteklilere para karşılığı verilen müze ve eserler hakkında bilgiler veren CD çalar uygulaması.

-Çok önemli küçük eserlerin üzerine mikroskop konularak sergilenmesi, bu şekilde ayrıntılı olarak görülebilmelerinin sağlanması (Ek: 10).

-Vitrinde sergilenen eserlerin zamanında nerede kullanıldıklarını gösteren çizimler yapılarak ziyaretçilerin daha açık bilgilendirilmesi (Ek: 11).

Almanya'da kültürel alanda sistemi denetleyici bir dizi kuruluş ve organ mevcuttur. Yasalardan doğan boşluklar ve uygulamalarda görülen aksaklıklar da değişen koşullar ve Avrupa Topluluğu uyum yasaları çerçevesinde düzenlenip iyileştirilmektedir. Örneğin bu çerçevede Ekim 1998'de Almanya'da Kültür Varlıkları ile ilgili Avrupa topluluğu içinde kurallara aykırı ya da yasal olmayan şekilde Almanya'ya giren ya da çıkarılan sanatsal, tarihsel veya Arkeolojik Milli Kültür Varlıklarının devletçe/devletlerce geri talep edilmeleri konusunda yeni bir yasa yürürlüğe girmiştir. Yasa özet olarak; Almanya'da 31 Mart 1992 tarihinden sonra ve bundan böyle Avrupa Birliğine üye ülkelerin bölgelerinden kurallara aykırı ya da yasal olmayan şekilde çıkartılarak Almanya'ya giren ya da Almanya'dan çıkartılan sanatsal, tarihsel veya Arkeolojik Milli Kültür Varlıklarının geri talep edilebilmesi için istekte bulunan üye ülke tarafından bir kanun talimatı ve Avrupa topluluğu Kuruluş Anlaşması 36.maddesine uygun olarak resmen kayıt edilmiş olması veya kayıt işlemlerinin başlatılmış ve işlemlerle ilgili resmi bir açıklama yapılmış olması ya da Avrupa Topluluğu Kurulunun 15 Mart 1993 tarih ve 93/7 nolu talimatları doğrultusunda ilgili resmi kuruluşlarda korunması gereken kültür varlığı olarak kayıtlı olması gerekmektedir. Kültür Varlıklarını Koruma Yasası kapsamına giren kültür varlığı, Tek Pazar içerisinde dahi ait olduğu ülkeden ihraç edilemez. Kültür Varlıklarını Koruma Yasası kapsamına, kültürel değeri, sanatsal niteliği veya Almanya'daki kültürel gelişme yönünden taşıdığı değer itibariyle "Alman kültür varlıklarının kalıcı şekilde özel değeri olan parçası" olarak telakki edilmesi gereken sanat eserleri girmektedir. Fen bilimlerine ait ve teknik nesnelere, kütüphane mevcudu, arkeolojik bulgular, madeni paralar ve madalyonlar da bu kapsama girmektedir. "Değerli kültür eserleri" listeleri Almanya'da eyaletler tarafından hazırlanmaktadır. Gelecekte , kayıtlı olmamakla birlikte değerli olarak tanımlanan kültür varlığının da sadece, eyaletin en yüksek yetkili makamı tarafından tanzim edilmiş bir "çıkartılmasında mahzur görülmemektedir belgesi" ile ülke dışına çıkarılabilmesi öngörülmektedir. Milli açıdan değerli kültür varlığının kontrolü gümrük makamlarının yetkisindedir. Bu makamlar tereddüt halinde masrafları ihraç etmek isteyen kişiye ait olmak üzere kültür varlığının çıkarılmasını reddedebilirler. Şimdiye kadar Almanya'da koruma altına alınmış yaklaşık 500 kültür varlığı listesi vardır.

Arz ederim.

Ankara, 29/06/2001

Oktay ERTEN
Başmüfettiş
